

УДК 391(477)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЖІНОЧИЙ ОДЯГ УКРАЇНИ

Студ. Т.В. Чорна, гр. БДк-3-16

Науковий керівник доц. Ф.М. Проданюк

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета дослідження – розкрити динаміку формування етностецевих особливостей національного жіночого одягу України.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- проаналізувати історіографію проблеми та джерельну базу дослідження;
- з'ясувати історичні передумови та обставини формування українського жіночого одягу України, їх співвідношення з культурно-мистецькими процесами та суспільно-політичними запитами;
- визначити художні особливості та суспільні функції національного жіночого одягу України.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – процес формування національного жіночого одягу України.

Предмет дослідження – етностецеві особливості українського жіночого одягу України, його історичні зміни.

Методи та засоби дослідження. При написанні роботи використовувалися загальнонаукові та спеціально-історичні методи, зокрема історичний, системно-структурний, біографічний, проблемно-хронологічний, аналітичний, конкретнопішуковий та ін.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

Наукова новизна дослідження:

- до наукового обігу введено низку джерел та публіцистичних праць, які ще не були предметом аналізу;
- виявлено мистецькі особливості жіночого одягу України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання його положень та фактичного матеріалу при підготовці та проведенні занять з курсів «Українська та зарубіжна культура», «Історія мистецтва та матеріальної культури», а також при написанні курсових та дипломних робіт з фахових дисциплін.

Результати дослідження. Український жіночий костюм має безліч варіантів залежно від регіональних особливостей. Вони проявилися в крої, вишивці, декорі, колірних особливостях і прикрасах. Класичним жіночим традиційним костюмом вважається одяг Середньої Наддніпрянщини. Водночас, архаїчні елементи найбільш збережені в костюмах Полісся. Жіночий одяг південних областей втілює в собі традиційні особливості різних регіонів. Що стосується жіночого одягу на Поділлі, то в ньому чітко простежується вплив молдавських традицій. Північно-західні регіони почерпнули багато елементів від національного польського костюму.

Однак, незважаючи на незначні запозичення елементів одягу від інших слов'янських народностей, в цілому жіночий традиційний костюм характеризується виразною етнічністю і оригінальними елементами, які не можна зустріти ні в одному іншому національному костюмі.

Основою костюма є жіноча вишиванка, яка була трохи довша, ніж чоловіча і складалася з двох частин. Нижня частина шилася з більш щільної і грубої тканини. Поверх сорочки одягали запуску або плахту. Плахта являла собою полотно до 4 метрів у довжину, яке прями з фарбованої вовни. Його розрізали на три рівні частини, а потім

дві частини пришивали до третьої таким чином, щоб середина нижньої знаходилася навпроти розрізу бічних частин. Плахту обмотували навколо талії, прив'язуючи зверху поясом. Вишивка на плахті була досить стриманою і невибагливою. Поверх плахти спереду одягали запаску, певну подобу сучасного фартуха.

Велике значення в українському жіночому костюмі відводилося прикрасам. Так, поверх вишиванки одягали намисто або буси. Кількість і розмір намистин безпосередньо говорили про фінансове становище родини.

Святковий жіночий костюм відрізнявся від повсякденного якістю тканини, розмаїттям кольорів і візерунків. У святкові дні дівчата одягали на голову вінок, а на шию якомога більше різнокольорових прикрас.

Традиційні жіночі сорочки Донеччини - з прямими вставками, пришитими по основі (з лиштовочками), з підтичкою або додільні. Низи рукавів збиралися на нитку, іноді пришивали оборки - чохла. Вишивка сорочок - біла або червоно-чорна; вишивалися рукави, вставки, іноді поділ та комір.

Поясним одягом слугували обгортка та дерга чорного кольору з вузькою кольоровою смужкою. Плахти носили лише в деяких селах. Пізніше на зміну цим видам убрання приходять вовняні (кашемірові) або з кубового ситцю рясні спідниці (кількість пілок сягала дев'яти), а також спідниці з оборкою, пришитою до подолу. Фартухи, які називалися тут попередницями чи запонами, були двох видів: із грудинкою та на паску; перший здебільшого правив за робочий одяг, другий був святковим. Фартухи з грудинкою шили з темної дешевої фабричної тканини, іноді зі скромною обшивкою тасьмою. Фартухи на паску робили з білого полотна й обов'язково прикрашали вишивкою, мережкою або мереживом. Нагрудним жіночим одягом були корсетки, безрукавки-карась, різні кофти. Корсетки шили з атласу, парчі, ситцю, до вусів, із чотирикутним викотом. Карась являв собою корсетку з дуже широкими полами (на Донеччині карасик, навпаки, був досить короткий). Подекуди траплялися сарафани. На початку ХХ ст. поширюються безрукавки з прямою спинкою, а також безрукавки-ванники, що виконували роль білизни (ліфа).

Висновки. Отже, основні елементи українського народного одягу за своїм походженням були давньослов'янськими; їх можна розпізнати за такими компонентами, як тунікоподібні сорочки, поясний стрій у вигляді прямокутної смуги тканини (опинці, горботки) або вузької орнаментованої запаски, вузькі полотняні чоловічі порти. Давньослов'янські елементи виявляються і у верхньому одязі типу гуні, манти та опанчі, дівочих вінках, рушникоподібному жіночому головному уборі, домотканих поясах та ін. Вони певною мірою збереглися й у орнаментиці вишивок та художньому ткацтві: стилізовані мотиви тваринного орнаменту.

Ключові слова: Регіони України, жіночий одяг, національне вбрання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воропай О. Український народний одяг / Олекса Воропай // Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – Київ : Оберіг, 1996. – 590 с.
2. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка / Р. В. Захарчук-Чугай. – Київ : Мистецтво, 1988. – 194 с.